

מסורת הש"ס

(א) סוטה מת. ד"מ 5.
[מספ' סוטה ספ"ג].
(ב) גרמיות ט"ו. (ג) ויען
בעין יעקב. (ד) [מספ' ספ' סוף
מנחות]. (ה) שבת ט"ז.
(ו) ונדרים י"ב. (ז) ז"ל פ'
גולן. (ח) ז"ל ואלו פנינו
בהן מנחה. (ט) ווען
מקופות זכרים קא: ד"ה
ואידן.

תורה אור השלם

1. יראת ה' תוספת ימים
השנות.
קצוצה: משלי יב
2. ועלי זקן מאד יצמח
את כל אשר יעשון בניו
לכל ישראל ואת אשר
ישכבון את הנשים
הצובאות פתח אהל
מועד: שמואל א ב כב

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא הו"א
שמו אמר ר' יוחנן
בן תורתא וכל כך
למה לפי שהיו לוקחין
אותה בדמים דאמרי
ר' אפי' תרובא דדמי
עיילא ליה מרתא בת
ביתוס יבנאי מלכא
עד דאדוקמיה ליהושע
בן גמלא בבחנה רברבי
ראמר ר' יוחנן בן מרתא
מפני מה:

הגהות הגר"א

[א] גמרא ולא שמשו בו
אלא שמשו בליל שבת. כ"ל ועיין
בפירושו על דברי הימים א
קטן י' פסוק י"ז:

מוסף רש"י

וראה שאין מפרשין.
שהיו עמי הארץ מוללין
במשפחות ולא היו מפרשין
אלא תרומה גדולה [ב"ח
ז.]. כל האומר בני עלי
חטאו. חלש איש, אינו
אלא טועה. ומיהו צביון
קדשים חטאו [שבת נח].

תוס' ישנים

ולא אמרינן רבנן.
ואיך הו' אמרין בזהב
[ב"מ פ"ח מ']. הקדש הזה מה
שחיללו על שזה פקודה
מוחלל, והוא הדין למעשר
שני, ועי' דל' טעמיהו,
לחלל מיהא בשום פקודה.
וה"ל דלפילו מחולל לא יחל
לבו לרנן לתקויה של
לעשות כן בדברים אחרים.
מיהו צביון ב"ח התקבל
[סא]. הו' משמע ק"ת
דמעשר שני לא מהני לחללו
בשום פקודה, דקאמר
מערבין על משעשע שני,
כ"ד, אומר אדם לנני ונחנני
כ"ה לא נחש מעות הללו
ופוד בהן מעשר שני, והני
במעשר שני בזמן הזה
דרנן. ובזמן הזה מה
הערמה תריך כיון דהו'
מה שחיללו על שזה פקודה
מוחלל לפילו [לעבלין]
בזמן הזה דלפניהם עברין
[ב"מ פ"ח ג']. הו' הוא גבול

לפי ששלת. יוחנן כהן גדול שגור על הדמאי בכוונה בפרק עגלה
ערופה (דף מה).: **המוציא מחיירו** עליו הראיה. מבי אפרסיה
ואפקעיה משום טבל אין בו אלא ספק גזל לויים ועניים חוץ
מתרומת מעשר שבת מעשר ראשון אותה יתן לכהן שיש איסור ועון
מיתה באלתה וללוי ועני ואמר הביאו
לרשע שלל עשר עם הארץ ששקלתי
ממנו: **נפרשו ונסקו.** שהרי שני צו
איסור לא תוכל לאכול בשעריך ו
יפרשו כדי לתקן טבלו והאיל ולא
ספדי ציה מדי דהא אינהו נפשיהו
הדר קא אכלי ליה צירושלים: **חונטין**
אוסין. (מן) הנחמטין כל י"ב חודש
משנה לשנה הממונים מתחדשין
ומכנידין למלוא עלילות לגבות ממון
כשהן מתחדשין: **לא אטרחנהו.**
וסמכו לומר שרוב עמי הארץ
מעשרין הן: **פורסו.** פקדי המלך:
ששה

אלא וא י"ח כהנים גדולים ושנות רשעים תקצרה זה מקדש שני שעמד
ד' מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים צא מהם
מ' שנה ששמשו שמעון הצדיק ושמעון ויוחנן כהן גדול עשר ששמשו
ישמעאל בן פאבי ואמרי לה י"א ששמשו ר' אלעזר בן חרסום מכאן ואילך צא
החשוב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו (א) א"ר יוחנן בן תורתא מפני מה
חרבה שילה מפני שהיו בה שני דברים גלוי עריות ובזיון קדשים גלוי עריות
דכתיב: **ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר**
ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד ואע"ג (א) דאמר ר' שמואל בר
נחמני א"ר יוחנן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה מתוך
ששהו

צרותה הוא דפטר דמאי היכא דגבול אכל פירות אכל רצון פליגי עליה ואם כן לית לן לאוקמא מתניתין כיחידה ומשני אלא
כר' יוחנן כאן צעושה צטומאה כאן צעושה צטורה מתניתין דפ"ק שטרא להציא גבל שטושה צטורה דמסתמא ודאי תקין והדר קאמר
אלא כר' אלעזר פירוש אי נמי איכא לשנויי כר' אלעזר כאן וכלן צעושה צטורה אלא צטומאה אלא אכל צבצים אינו נאמן עד
שיקבל עליו צבצים וכה צבצים און קיימין כלומר מתניתין דפ"ק דמסתמא אלא דאקילו רצון גביה וכדמניא פרק קמא דחלה
צטומפתא הלוקח מן הנחמטין ומן האשה שטושה למכור צטוק תריך להפריש חלת דמאי מצעל הצית ומתארח אלא וכן תריך להפריש
חלת דמאי אלא חלה שני ודאי טבל תריך מתניתין דמניא צירושלמי העושה עיסה מטבל צין שפירא חלה לתרומה צין שהקדים
תרומה לחלה מה ששעה עשוי וחלה לא תחלל עד שיוציא עליה תרומה ותרומה לא תחלל עד שפירש חלה:

מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא המוציא מחיירו ע"ז הרמיה. ולאו דווקא נחמט אלא אפילו כל אדם נמי מפרשין והן
שלו כדאמרין בשילהי מסכת סוטה (דף מה). עמד והתקין להם הלוקח פירות מעם הארץ מפרש מהן תרומת מעשר
ונתנה לכהן ומעשר שני עולה ואוכלו צירושלים ומעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחיירו עליו הראיה והוא דלא אמרין נמי
מתרומת מעשר מפרשה והיא שלו וימכרה לכהנים ויטול דמיה י"ל כיון דדבר מועט הוא שאינו אלא חלק אחד מק' ועוד דמיה
מועטין שהוא תריך למכרה בזול שאין לה אולכין מרובין תקיין רצון שיתנה לכהנים:

ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים. ריב"ז גרים שמנה כהנים כדכתיב דהוא צדכרי הימים (א) ה' עוריה אשר כהן צבית אשר
בנה שלמה אמריה אחיטוב לדוק שלום חלקיה עוריה שהיו ויחזקו והוא הצדכרי בהגלות ה' את יהודה אמנם בכל הספרים
ובספרי (פרשת פנחס) וצירושלמי גרסין י"ח כהנים וי"ל לקיים גרסא הספרים וכן כהנים גדולים היו עד 'היולדק וכו' וסבני
כהונה שמתקייין לכל אחד סגן תחתיו הרי י"ח כדאשכחן בסוף מלכים דקא חשיב לכהן גדול וסגן שלו כדדי דכתיב ויקח
רצ טבחים את שריה כהן הראש (א) ומשנהו לפניהו וא"ת איך צבית שני נחשבו נמי סגני כהונה א"כ הוה ליה למימר קרוב לשש
מאות כהנים גדולים ששימשו בו י"ל הא לא קשיא דצבית ראשון נקט שפיר י"ח הן וסבניאן לריוחא דמילתא דלפילו אה"ל אי
אפשר שלא יארכו אונם לכ"ג צויה"כ אחד מכל השנים הללו שהוא משמש בכהונה גדולה ונמצא סגן משמש תחתיו אעפ"כ לא הו'
הללו אלא י"ח וכ"ש דאי אמרין דלא אירע פסול לכ"ג בדצרי להן אכל צבית שני כיון דכל אחד לא הוציא שנתו נקט ג' מאות
לריוחא דמילתא דלפילו אה"ל דמסתמא לא שימש הסגן תחתיו כיון שלא היה כ"ג אלא יו"ה"כ אחד מילתא דלא שכיחא הוא שבו ציוס
אירעו אונם ושימש סגן תחתיו אפילו הכי לכל הפחות קרוב לג' מאות היו אי נמי ג' ד"ח כהנים דקאמר היינו מפנחם ואילך
שניתנה לו ולארעו אחרי וכן משמע בספרי לכן אמור הגני נותן לו וגו' מלמד שעמדו ממנו צבין ראשון י"ח כהנים נציאים וצבין
שני פ' כהנים וכו' וצבין ראשון קרי ממשכן ואילך עד גלות הארץ וכן יש צירושלמי בראשונה שהיו משמשין הוא וצנו וצנו שימשו
י"ח כהנים והא דקאמר הכא צטומפתא זה מקדש ראשון שעמד ד' מאות ועשר ולא שימשו בו אלא י"ח משום דצבי למימר מקדש שני שעמד
ד' מאות ועשרים ושימשו בו קרוב לג' מאות נקט נמי מנין צית ראשון ומיהו אותם י"ח כהנים לא שימשו כולם צבית ראשון וה"פ ושימשו
בו י"ח כלומר שימשו בו כהנים כל כך עד שהשלימו לחצוון י"ח עם אותם ששימשו מעיקרא וכן מלכא צדכרי הימים אלעזר פנחס
בציושו צקי עזי ורחיה מריות אמריה אחיטוב לדוק אחיטמן עוריה יוחנן עוריה ששלום חלקיה עוריה שהיה
יחזקיה הרי מלכא צבית צית פנחס עזי שריה וכן כהנים וכל שריה גלה צבית יכניה ולא קחשיב צלותם י"ח
כהנים אלא אותם ששימשו כל ימיהם אכל שריה שגלה צבית יכניה כדאיתא בסוף מלכים ויהיאלק שגלה צבית דקדיה לא קא חשיב
והר"ר יעקב צ"ח אמר לנו צ"ח יקותיאל הלוי מורמיש"א דעוריה לא היה צימי שלמה אלא היינו עוריה שהיה צימי עוריה ולפי
שמכר נפשו על עבודת צית המקדש כשצא עוריה לשרת וחירף אותו כדכתיב צדכרי הימים (ב) לך נקרא על שמו וישר לפניו
ושבו מלכא כן צ"ח דברי הימים שפירשו תלמידי רב סעדיה ז"ל והא דבספרי איכא שצבית שני היו שמונים כהנים וצירושלמי איכא
נמי הכי ואמרי לה פ"ח ואמרי לה פ"ג ובשמעתא אמרי ג' מאות יש לומר התם לא קחשיב אלא כהנים שיאלו מפמקסי:

שבעת ימים פרק ראשון יומא

וצירוש' דמאי פ"ה פריך וחלה חייבת צדמיה וצדמיה והתנן (פ"ה) חלה
עם הארץ והממע פטור מן הדמאי והוה מלי לשנויי התם צחלה
שהפרישה עם הארץ גופיה שמיקן לו גבל חצר צטורה וכדמפרש
עלה התם משום דלימת קדשים עליו ואינו נותן לכהן דבר שאינו
מתוקן והא דהכא מיירי בהפרישה

חצר אלא ר' אושעיא הו' דמפליג
התם הכי אכל סוגיא דירושלמי דפ"ה
כר' יוחנן דלא מפליג דפליג על רבי
אושעיא ואמר הוא הדא הוא הדא
ומשני צבס ר' יוסי צ"ח חנינא צ"ש
היא ותני כן ר"ש צ"ח חנינא חומר
משום ר"ש חלל צ"ש מחייצין צ"ה
פוטרים שפיר כלום אמר צ"ח אלא
דבר שהוא לזרעה אינו הלוקח לזרע
לצחמה קמח לעורות שמן לנר שמא
אינו פטור פ"י כל הני דמנן להו התם
לפטורא דמאי צ"ח [משנה ג] ולהכי
קשה ליה כלום אמרו צ"ש לחייב
להפריש דמאי צחלה אה"כ יחמירו
נמי צכל הני להפריש דמאי ומנדקט
מתניתין רק חלה ולא נקט כל הני
לחיוצא ש"מ לאו צ"ש היא ומשני
אלא צמגבל עיסתו צמי פירות פירוש
הא דפטרה מתניתין צ"ח צטורה
לגבל צמי פירות דלא הוכשרה כדי
שלא תקבל טומאה וכיון דטרח כולי
האי מסתמא תקיין נמי תקנה
ופריך ולא כן א"ר יוסי צ"ח חנינא
דר' אלעזר איש צרתומא היא הא
כרצון לא פירש רבי אלעזר איש

צרותה הוא דפטר דמאי היכא דגבול אכל פירות אכל רצון פליגי עליה ואם כן לית לן לאוקמא מתניתין כיחידה ומשני אלא
כר' יוחנן כאן צעושה צטומאה כאן צעושה צטורה מתניתין דפ"ק שטרא להציא גבל שטושה צטורה דמסתמא ודאי תקין והדר קאמר
אלא כר' אלעזר פירוש אי נמי איכא לשנויי כר' אלעזר כאן וכלן צעושה צטורה אלא צטומאה אלא אכל צבצים אינו נאמן עד
שיקבל עליו צבצים וכה צבצים און קיימין כלומר מתניתין דפ"ק דמסתמא אלא דאקילו רצון גביה וכדמניא פרק קמא דחלה
צטומפתא הלוקח מן הנחמטין ומן האשה שטושה למכור צטוק תריך להפריש חלת דמאי מצעל הצית ומתארח אלא וכן תריך להפריש
חלת דמאי אלא חלה שני ודאי טבל תריך מתניתין דמניא צירושלמי העושה עיסה מטבל צין שפירא חלה לתרומה צין שהקדים
תרומה לחלה מה ששעה עשוי וחלה לא תחלל עד שיוציא עליה תרומה ותרומה לא תחלל עד שפירש חלה:

מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא המוציא מחיירו ע"ז הרמיה. ולאו דווקא נחמט אלא אפילו כל אדם נמי מפרשין והן
שלו כדאמרין בשילהי מסכת סוטה (דף מה). עמד והתקין להם הלוקח פירות מעם הארץ מפרש מהן תרומת מעשר
ונתנה לכהן ומעשר שני עולה ואוכלו צירושלים ומעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחיירו עליו הראיה והוא דלא אמרין נמי
מתרומת מעשר מפרשה והיא שלו וימכרה לכהנים ויטול דמיה י"ל כיון דדבר מועט הוא שאינו אלא חלק אחד מק' ועוד דמיה
מועטין שהוא תריך למכרה בזול שאין לה אולכין מרובין תקיין רצון שיתנה לכהנים:

ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים. ריב"ז גרים שמנה כהנים כדכתיב דהוא צדכרי הימים (א) ה' עוריה אשר כהן צבית אשר
בנה שלמה אמריה אחיטוב לדוק שלום חלקיה עוריה שהיו ויחזקו והוא הצדכרי בהגלות ה' את יהודה אמנם בכל הספרים
ובספרי (פרשת פנחס) וצירושלמי גרסין י"ח כהנים וי"ל לקיים גרסא הספרים וכן כהנים גדולים היו עד 'היולדק וכו' וסבני
כהונה שמתקייין לכל אחד סגן תחתיו הרי י"ח כדאשכחן בסוף מלכים דקא חשיב לכהן גדול וסגן שלו כדדי דכתיב ויקח
רצ טבחים את שריה כהן הראש (א) ומשנהו לפניהו וא"ת איך צבית שני נחשבו נמי סגני כהונה א"כ הוה ליה למימר קרוב לשש
מאות כהנים גדולים ששימשו בו י"ל הא לא קשיא דצבית ראשון נקט שפיר י"ח הן וסבניאן לריוחא דמילתא דלפילו אה"ל אי
אפשר שלא יארכו אונם לכ"ג צויה"כ אחד מכל השנים הללו שהוא משמש בכהונה גדולה ונמצא סגן משמש תחתיו אעפ"כ לא הו'
הללו אלא י"ח וכ"ש דאי אמרין דלא אירע פסול לכ"ג בדצרי להן אכל צבית שני כיון דכל אחד לא הוציא שנתו נקט ג' מאות
לריוחא דמילתא דלפילו אה"ל דמסתמא לא שימש הסגן תחתיו כיון שלא היה כ"ג אלא יו"ה"כ אחד מילתא דלא שכיחא הוא שבו ציוס
אירעו אונם ושימש סגן תחתיו אפילו הכי לכל הפחות קרוב לג' מאות היו אי נמי ג' ד"ח כהנים דקאמר היינו מפנחם ואילך
שניתנה לו ולארעו אחרי וכן משמע בספרי לכן אמור הגני נותן לו וגו' מלמד שעמדו ממנו צבין ראשון י"ח כהנים נציאים וצבין
שני פ' כהנים וכו' וצבין ראשון קרי ממשכן ואילך עד גלות הארץ וכן יש צירושלמי בראשונה שהיו משמשין הוא וצנו וצנו שימשו
י"ח כהנים והא דקאמר הכא צטומפתא זה מקדש ראשון שעמד ד' מאות ועשר ולא שימשו בו אלא י"ח משום דצבי למימר מקדש שני שעמד
ד' מאות ועשרים ושימשו בו קרוב לג' מאות נקט נמי מנין צית ראשון ומיהו אותם י"ח כהנים לא שימשו כולם צבית ראשון וה"פ ושימשו
בו י"ח כלומר שימשו בו כהנים כל כך עד שהשלימו לחצוון י"ח עם אותם ששימשו מעיקרא וכן מלכא צדכרי הימים אלעזר פנחס
בציושו צקי עזי ורחיה מריות אמריה אחיטוב לדוק אחיטמן עוריה יוחנן עוריה ששלום חלקיה עוריה שהיה
יחזקיה הרי מלכא צבית צית פנחס עזי שריה וכן כהנים וכל שריה גלה צבית יכניה ולא קחשיב צלותם י"ח
כהנים אלא אותם ששימשו כל ימיהם אכל שריה שגלה צבית יכניה כדאיתא בסוף מלכים ויהיאלק שגלה צבית דקדיה לא קא חשיב
והר"ר יעקב צ"ח אמר לנו צ"ח יקותיאל הלוי מורמיש"א דעוריה לא היה צימי שלמה אלא היינו עוריה שהיה צימי עוריה ולפי
שמכר נפשו על עבודת צית המקדש כשצא עוריה לשרת וחירף אותו כדכתיב צדכרי הימים (ב) לך נקרא על שמו וישר לפניו
ושבו מלכא כן צ"ח דברי הימים שפירשו תלמידי רב סעדיה ז"ל והא דבספרי איכא שצבית שני היו שמונים כהנים וצירושלמי איכא
נמי הכי ואמרי לה פ"ח ואמרי לה פ"ג ובשמעתא אמרי ג' מאות יש לומר התם לא קחשיב אלא כהנים שיאלו מפמקסי:

שני, וכן יוחנן בן נרצא צ"ח מקום שהיו נפסחים על א' ושמה לא האריכו ימים. רבי יוחנן בן תורתא. צפוקתא [רצמי צ"ח]
מפרש מתגביר על ידי פיה, אך שם כחומר ר' יהודה בן מריאל.

עין משפט
נר מצוה

בא מ"י פ"ט מהלכות
מעשר הלכה א':

רבינו חננאל

המעשר יש מי שנותן
אותו ללוי ויש מי שאינו
נותן. ומחזיקין אותו
(בספין) [בספק שמא נתן]
ושמא לא נתן. ותרומת
מעשר זה האוכלו חיוב
מיתה, כמו התרומה שהיא
אחת מחמשים. לפיכך
חיובו חכמים להפריש כל
הקנה (ובביאה) [תבואה]
מזבח הארץ חלק אחד
ממאה שהיא שיעור
תרומת מעשר ונתנו לכהן.
אבל המעשר שהוא בלאו
לא חיובים מספק. וזה
מפורש בב"מ שטוה פרק
[עגלה ערופה]. א"ר יוחנן
יראה ה' תוספת ימים זה
מקדש ראשון שעמד ת"י
שנה ולא שמשו בו אלא
שמונה עשר הכהנים. ושנות
שני שעמד ת"כ שנה
[משמשו בו יתר (מש')
משמשו מאות] כהנים
[גדולים] כ"י. [מפני מה]
חריבה [שילה] מפני שהיו
בה ב' דברים. בזיון
קדשים וגלוי עריות כו'.
ומפורש במסכת שבת פרק
[במה בהמה דף נה].

תוס' ישנים

צ"ח (דכדכריות) [נשבת ח'
צ] דבני תרומה גדולה לא
חשיב דלפטר להו למיעבד
דצטומאל דמיה אחת
פוטרת כל הכרי, אלא ש"מ
דמעשר שני אינו מתחלל על
שזה פקודה. אך יש לדחות
פ' פעמים לו אי שזה
פ' פוטרת ולכן יש לחשוב על
כך. ולא שמשו בו אלא
י"ח כהנים. ר"ת גרים
שמונה כהנים ולא גרס עשר
פ' לא וחשוב מדברי הימים
מערובי שמתוך [דכ"ח א',
לון] הא לא קשיב כיון צבית
אשר בנה שלמה צירושלים,
עד היולדק חלה מתנא רק
השניה, ויהיאלק חתשיב ר' א'
קחשיב ספרי צבית גדולה,
ואמרין כדכתיב [פנחס פ'
קל] הגני עמך לו את כרימי
שלו, שעמדו שמונה
עשר כהן בספרים שלנו.
ומיהו ים גורמים שנים עשר
וקחשיב מלדוק שהיה צבין
הצית מסתמא שישם
בכהונה גדולה ואחייטמן צנו
תחתיו, ושכחו ומלכא שנים
עשר עד היולדק. ומה
שמתוך גבי עוריה הוא אשר
ליון צבית וגו', לא ציי
לימן צבית וגו', לא ציי
אלא הכי פירשו הוא אשר
הוא אותה גברה שגבר
בצויהו שהלך על המזבח
ללקטין, כדכתיב [דכ"ח א'
לון] ויקח אלו] וינאל
ליון צבית הכהן ויאלמר
לא לו צא עוריה ללקטין
וגו'. מיהו קמא אחאי לא
חשיב יאירע הכהן צבית
ראשון, ושמה אחד מהם
היה. ויהיאלק כן היולדק
הכהן לא חשיב ככהני צבית